

Minister Sprawiedliwości
Al. Ujazdowskie 11
00-950 Warszawa

PETYCJA
w sprawie poparcia projektu UD390

dotyczącego zmiany art. 306 § 1a pkt 2 Kodeksu postępowania karnego oraz
doprecyzowania gwarancji ochrony praw pokrzywdzonego

Działając na podstawie art. 2 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach, wnoszę petycję o kontynuowanie prac nad projektem UD390 dotyczącym zmiany art. 306 § 1a pkt 2 Kodeksu postępowania karnego, którego celem jest przyznanie instytucji społecznej, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie, prawa do wniesienia zażalenia na postanowienie o umorzeniu śledztwa.

Jednocześnie wnoszę o rozważenie doprecyzowania projektowanej regulacji przez wprowadzenie gwarancji, które zapewnią równowagę między społeczną kontrolą praworządności a ochroną praw pokrzywdzonego, w szczególności przez:

1. rozważenie mechanizmu uwzględniającego stanowisko pokrzywdzonego, zwłaszcza w sprawach dotyczących jego życia prywatnego, zdrowia, przemocy, seksualności, rodziny lub innych danych szczególnie wrażliwych;
2. wprowadzenie jasnych zasad ochrony informacji uzyskanych przez instytucję społeczną z akt postępowania;
3. wyraźne zastrzeżenie, że dostęp do akt służy wyłącznie realizacji uprawnienia procesowego, a nie działalności medialnej, promocyjnej lub publicystycznej instytucji społecznej.

Nie wyrażam zgody na ujawnienie danych osobowych.

Uzasadnienie

Projektowana zmiana zasługuje na poparcie. Obecny stan prawny jest niespójny. Instytucja społeczna, która zawiadomiła o przestępstwie, może zostać poinformowana

o wszczęciu, odmowie wszczęcia albo umorzeniu śledztwa, lecz jej pozycja procesowa w zakresie zaskarżenia umorzenia jest słabsza niż pozycja instytucji państwowej lub samorządowej.

W wielu sprawach to właśnie organizacje społeczne jako pierwsze ujawniają nieprawidłowości istotne dla interesu publicznego. Dotyczy to między innymi ochrony środowiska, ochrony zabytków, praw osób zależnych od instytucji publicznych, naruszeń w administracji, przemocy, niegospodarności, fałszowania dokumentacji, nadużyć wobec osób słabszych oraz przestępstw, których skutki wykraczają poza interes jednej osoby.

Jeżeli instytucja społeczna ma prawo złożyć zawiadomienie o przestępstwie uruchomić działanie organów ścigania, powinna mieć również — w rozsądnych granicach — możliwość kontroli decyzji o umorzeniu śledztwa. W przeciwnym razie społeczna kontrola praworządności zostaje przzerwana w najważniejszym momencie: wtedy, gdy organ procesowy uznaje, że dalsze prowadzenie sprawy jest bezprzedmiotowe albo nieuzasadnione.

Projekt UD390 może wzmocnić rolę organizacji społecznych jako uczestników życia publicznego, którzy nie ograniczają się do składania apeli, lecz potrafią działać w sposób udokumentowany, proceduralny i odpowiedzialny. Jest to zgodne z zasadą społeczeństwa obywatelskiego i z potrzebą realnej kontroli decyzji organów ścigania.

Jednocześnie zmiana nie powinna prowadzić do niekontrolowanego rozszerzenia dostępu organizacji społecznych do akt spraw karnych. Akta postępowania mogą zawierać informacje o pokrzywdzonym, jego życiu prywatnym, stanie zdrowia, sytuacji rodzinnej, doświadczeniu przemocy lub innych okolicznościach, które wymagają szczególnej ochrony.

Instytucja społeczna nie powinna uzyskiwać dostępu do cudzej sprawy tylko dlatego, że wcześniej złożyła zawiadomienie o przestępstwie. Uprawnienie powinno służyć ochronie interesu społecznego i kontroli prawidłowości decyzji procesowej, a nie budowaniu rozpoznawalności organizacji, prowadzeniu kampanii medialnej albo zastępowaniu pokrzywdzonego wbrew jego woli.

Należy rozważyć rolę pokrzywdzonego. W niektórych sprawach interes społeczny może przemawiać za działaniem organizacji także wtedy, gdy pokrzywdzony jest bierny, zastraszony albo zależny od sprawcy. W innych sprawach działanie organizacji wbrew pokrzywdzonemu mogłoby pogłębiać jego krzywdę. Ustawodawca powinien więc znaleźć rozwiązanie, które nie odbierze organizacjom społecznym narzędzia kontroli, ale nie uczyni z pokrzywdzonego przedmiotu cudzej aktywności.

Za szczególnie ważne uznają także uregulowanie poufności. Instytucja społeczna, która uzyska dostęp do akt w celu wniesienia zażalenia, powinna wykorzystywać uzyskane informacje wyłącznie w zakresie niezbędnym do realizacji uprawnienia procesowego. Dostęp do akt nie może oznaczać prawa do publikowania szczegółów sprawy, cytowania dokumentów, ujawniania danych osobowych albo prowadzenia kampanii informacyjnej naruszającej godność i prywatność pokrzywdzonego.

Proponowana zmiana może być bardzo pożyteczna, jeżeli zostanie oparta na trzech zasadach:

1. po pierwsze — organizacja społeczna powinna mieć realne narzędzie kontroli decyzji o umorzeniu śledztwa w sprawach związanych z jej działalnością i interesem społecznym;
2. po drugie — pokrzywdzony nie powinien tracić swojej podmiotowości tylko dlatego, że sprawa ma również wymiar publiczny;
3. po trzecie — dostęp do akt powinien być traktowany jako poważne uprawnienie procesowe, a nie jako źródło materiałów do działalności medialnej lub promocyjnej.

Wnoszę zatem o kontynuowanie prac nad projektem UD390 i o uwzględnienie w toku prac legislacyjnych rozwiązań zabezpieczających prawa pokrzywdzonych, poufność akt oraz związek działania instytucji społecznej z jej celami statutowymi lub rzeczywistą działalnością.

Wnoszę również o przekazanie niniejszej petycji do właściwej komórki organizacyjnej Ministerstwa Sprawiedliwości prowadzącej prace nad projektem UD390 oraz o udzielenie odpowiedzi w trybie przewidzianym ustawą o petycjach.